

Acta Medicinae et Sociologica
(2024)
Vol. 15. No. 38. (129-153)

UNIVERSITY OF
DEBRECEN
FACULTY OF
HEALTH

doi:

<https://doi.org/10.19055/ams.2024.05/28/7>

NYÍREGYHÁZA

A Nemzeti Együttműködési Alap (NEA) és előzményének támogatási rendszere - különös tekintettel a sportcivilek támogatására

The subsidy system of the National Cooperation Fund (Nemzeti Együttműködési Alap) and its predecessor - focussing on sports civic organizations

Szabados György Norbert¹, Bácsné-Bába Éva², Orbán Szabolcs Gergely³,
Bács Zoltán⁴, Helmecki András⁵, Szabados Krisztián⁶, Ráthonyi Gergely
Gábor⁷, Balogh Renátó⁸

¹Egyetemi docens, Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Sportgazdasági és -
menedzsment Intézet - [ORCID ID: 0000-0003-3959-1963](https://orcid.org/0000-0003-3959-1963)

²Egyetemi tanár, Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Sportgazdasági és -
menedzsment Intézet - [ORCID ID: 0000-0002-0733-6637](https://orcid.org/0000-0002-0733-6637)

³Alosztályvezető, HBVM-RFK - [ORCID ID: 0000-0002-0063-704X](https://orcid.org/0000-0002-0063-704X)

⁴Egyetemi tanár, Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli Tanszék - [ORCID ID: 0000-0003-0612-658X](https://orcid.org/0000-0003-0612-658X)

⁵Egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Gazdasági Jogi Tanszék
- [ORCID ID: 0009-0007-8325-8865](https://orcid.org/0009-0007-8325-8865)

⁶Ügyvezető, Régió-Terv Kft. - [ORCID ID: 0009-0003-6749-8536](https://orcid.org/0009-0003-6749-8536)

⁷Egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Sportgazdasági és -
menedzsment Intézet - [ORCID ID: 0000-0002-1184-1660](https://orcid.org/0000-0002-1184-1660)

⁸Egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Sportgazdasági és -
menedzsment Intézet - [ORCID ID: 0000-0002-4102-9534](https://orcid.org/0000-0002-4102-9534)

INFO

ABSTRACT

Dr. Orbán Szabolcs Gergely
drorbanszabolcsgergely@gmail.com

Keywords

Sports civics
Applications
NCA
NEA

Of the democratic political system, plural profile civic organizations are essential components. A special feature of the bottom up organized civic organizations, with increasing number after the change of regime in Hungary, is the strong correlation with/dependency from the subsidies. In 2003 a comprehensive, application based subsidy system was introduced (National Cooperation Fund (NCF) in English,

Nemzeti Civil Alap, NCA,in Hungarian)), and this one now called Nemzeti Együttműködési Alap (NEA) provides support for approximately 10% of the organizations of the civic sphere by providing finance for operational and program-related costs. From the beginning the system has changed considerably, and currently, it provides even pre-financed subsidy for the prepared organizations. Through the available, related statistics our study aims to highlight some specialities of the subsidy system in a way which is different from the usual program calls. The essay reveals that currently available data, sources can only be assessed with considerable cautiousness, and it also details that although requirements of the access did not really change, still the year of 2024 without the compensation will have an impact on the predictability of this subsidy form.

Kulcsszavak

Sportcivilek
Pályázat
NCA
NEA

Absztrakt: A demokratikus politikai rendszer alapvető működési egységei a plurális tevékenységű civil szervezetek. A hazai rendszerváltást követően jelentős számban megjelenő, alulról szerveződő klasszikus civil szervezeti szféra sajátossága a támogatásokkal történő erős összefüggés/függőség. 2003-ban jelent meg a szervezetek nagyobb körét átfogó, pályázati alapú támogatási rendszer, a Nemzeti Civil Alap (NCA) mely mára Nemzeti Együttműködési Alap (NEA) elnevezéssel a szféra szervezeteinek közel 10%-át támogatja, éves működési és programszerű tevékenységek finanszírozásával. A kezdetek óta jelentősen átalakult ez a rendszer, és mára, bizonyos keretek mellett, az arra felkészült szervezetek számára kiszámítható módon nyújt akár előfinanszírozott alapon is támogatást. A szokásos statisztikai adatokat meghaladva tanulmányunk a pályázati rendszer egyes sajátosságaira kíván rávilágítani olyan módon, mely nem a szokásos pályázati ismertetést követi. A meglévő adatok, források kezelése is meglehetősen óvatosságot igényel, valamint arra is kitér, hogy noha jelentősen a keret követelményei nem változtak, a 2024-es időszak kompenzáció nélkülisége vélhetően hatással lesz a támogatási forma kiszámíthatóságára.

Beérkezett: 2023.05.08.

Bírálat: 2023.11.07.

Elfogadva: 2024.02.16.

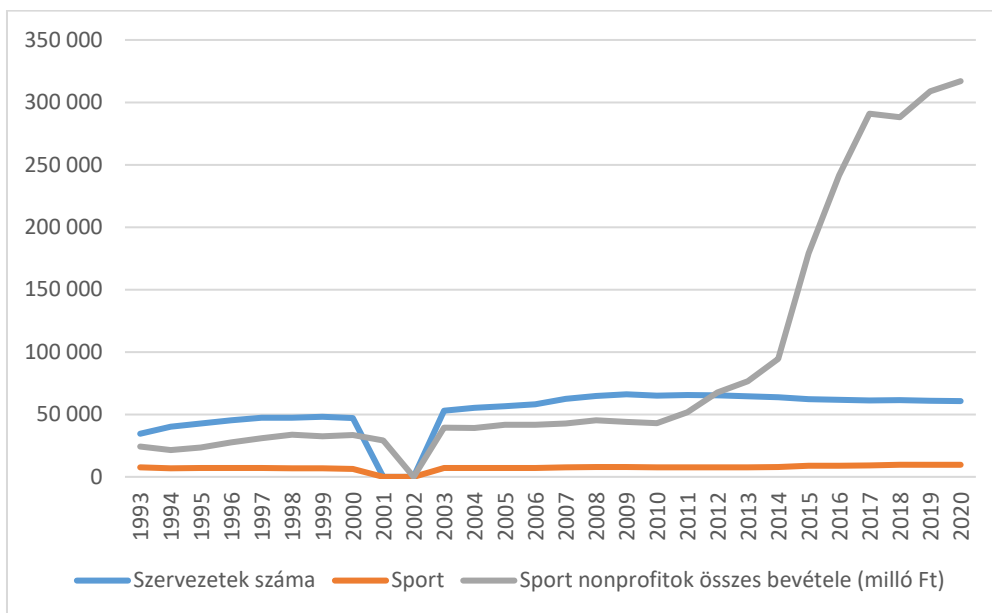
A publikáció megjelenését "A munkaképesség, a munka- és életminőség egyéni és társadalmi fenntarthatóságában szerepet játszó sport és testedzés kérdéseinek vizsgálata az egészséges és biztonságos társadalomért (multidiszciplináris kutatási ernyőprogram)" projekt támogatta.

Bevezetés

A XX. század végére Magyarország a plurális demokratikus rendszerek globális sajátosságait követte a viszonylag gyorsan növekvő civil szervezetek

számával. A hazai adatok a KSH gyakorlatának megfelelően elsősorban nem specifikusan a civil szervezetekre, hanem egy nagyobb és átfogóbb kategóriára, a nonprofitok egészére vonatkoznak. Ugyanakkor Bocz (1999) szerint gyakran tapasztalható, hogy a különféle alapítványokkal, egyesületekkel kapcsolatos adatokat, információkat rosszul értelmezik, egy-egy szervezet sajátosságai alapján a nonprofit szervezetek egész csoportjáról vonnak le következtetéseket. Ezért mindenekelőtt tisztázni szükséges, hogy milyen azonosságok, illetve milyen különbségek jellemzik a különböző nonprofit szervezeteket. Lukács (2007) ezt meg is erősíti, ugyanis szerinte kevés olyan sokféleképpen értelmezett jelentésű szava van a kilencvenes évek Magyarországnak, mint a nonprofit jelző. Ennek megfelelően használjuk egyes szervezetek, főleg alapítványok és egyesületek jelölésére, bizonyos alapértékek és mentalitások gyűjtőfogalmaként, valamint veszteséges vállalkozások jelzőjeként is. Amikor a nonprofit szektorról beszélünk, vagy arról olvasunk, legtöbbször tudni véljük, mit értsünk alatta. Nem kívánunk így belemenni az igen sokféle elméleti megközelítésbe, hiszen hozzá kell tenni, hogy a különféle konceptualizációs megközelítések mögött gyakran elmarad az operacionalizáció, és mivel a KSH adatbázis adatai rendszeresen, átfogóan mutatják be a szektort, így operacionalizációs okok miatt szinte majd mindenki ott köt ki végül önálló adatbázis hiányában. A KSH klasszikus civilek közé sorolja az egyesületeket és az alapítványokat (KSH 2016), így érdemes ezekből az adatokból kiindulni. Hozzá kell/szükséges azonban tenni azt, hogy valamiféle okból kifolyólag a KSH közzétételi részletei is folyamatosan változnak (pl. 2015-re vonatkoztatva több és részletesebb tábla érhető el, mint 2020-ra). A KSH elég régre, 1862-re származtatja vissza adatait, ekkor 319 társas nonprofit szervezetet említve, melyek száma 2015-ben 41 108 volt (KSH 2016). A 2020-as év adataira vonatkozó KSH jelentés (KSH 2022) a legutolsó elérhető a tanulmány írásakor, melynek mindössze 7 táblázatból álló adatsorában a sportnonprofitokra vonatkozó idősoros adatok szerepelnek (1. ábra)

1. ábra: A nonprofitok, a sport nonprofitok és a sport nonprofitok bevételeinek alakulása 1993 és 2020 között

Forrás: KSH (2022) alapján saját szerkesztés

A rendelkezésre álló legutolsó adatok szerint 1993 és 2020 között a nonprofit szervezetek száma közel megkétszereződött (34 662-ről 60 673-ra), a sport nonprofitok száma közel 30%-al nőtt (7 593-ról 9 658-ra), míg bevételeik több, mint 13-szorosára nőttek (24 348,2-ről 316 990,5-re). Az egyesület, az elterjedtebb klasszikus civil szervezeti forma száma a 2020-as tájékoztató szerint az 1993-as 18 375-ről 2020-ra 34 340-ra nőtt (KSH 2022). Az alapítványok száma is igen jelentős mértékben emelkedett, az 1989-es 400 szervezetről 1993-ra 11 884-re, majd 2000-ra 19 700-ra, a KSH adatai szerint 2015-re 21 044-re, majd 2020-ra 18 667-ra csökkent (KSH 2016, KSH 2022). Láthatóan 1993 és 2020 között nagyságrendileg mindkét szervezeti típus elemszáma közel megduplázódott. Érdekes, hogy a 2011-es évben a legmagasabb mindkét szervezeti típus száma, azt követően folyamatos csökkenés mutatkozott esetükben. Sebestyén (2017) és Gösi-Bukta (2020) elemzése is alátámasztja a 2010-es évek elején történt telítődést, a számbeli gyarapodás megállását, amit a jogszabályi környezet változásával, valamint a bírósági nyilvántartás tisztázásával magyaráznak. A 2020-as tájékoztató nem ad részleteket a támogatási forma sajátosságaival összefüggésben, ezt utoljára a 2019-es adatbázis részletezi, meglehetősen óvatossággal (KSH é.n.). A

tanulmány szempontjából lényeges NEA adatok vonatkozásában mindössze a bevétel összegét teszi közzé (5 044,5 milliárd), mely a nonprofit szektor bevételének 0,2%-át adja (csak összehasonlításképp a TAO ekkor 90 075,1 milliárd, az SZJA 1% 7 023,5 milliárd Ft). Az, hogy ez a támogatási forma hány szervezetet is érint, legutoljára a 2018-as KSH adatokból látszik (KSH 2019b), ugyanis akkor a NEA támogatás bevételi összege 4 503,2 milliárd Ft volt, hasonlóan a következő évihez a szféra bevételeinek mindössze 0,2%-t jelenti (a TAO ekkor 104 860,5 milliárd és az SZJA 1% bevétel 8 161, 9 milliárd Ft). A 2018-as adatok szerint az ilyen jellegű bevételi forrásban részesülő szervezetek száma az összes nonprofit szervezeten belül 4 369 volt (7,1% a nonprofitoknak). Az aktuális év 53 758 klasszikus civil szervezetéből 4 257 szervezet, vagyis azok 7,9%-a részesült belőle. Ismét csak összehasonlításképp, a TAO-ból ebben az esztendőben a „klasszikusok” 3,0%-a, SZJA 1%-ból pedig a szervezetek 48,1%-a részesült. Szakmai berkekben tudvalevő, hogy „a TAO kevesek soka, míg az SZJA 1% sokak kevese”, a kettő között lavíroz az immár majd 20 éve működő, pályázati alapú, előfinanszírozási lehetőséget is biztosító NEA támogatási rendszer. Mégis, ez a rendszer sokak számára, kiszámítható módon tud olyan támogatást biztosítani, mely bizonyos szempontból egyedi a hazai és még a nemzetközi gyakorlatban is. A témában elérhető cikkek láthatóan empirikusan visszafogottak statisztikai megközelítésekkel (Kákai 2013, Nagy 2014, Bódi 2019). Úgy véljük, hogy hiányzik az empirikus megközelítés, a támogatási forma részleteinek bemutatása, mely sokszor még a pályázati ismertetőkön is elmarad, ezért mi ezzel a tanulmánnyal ennek részleges pótlására vállalkozunk.

A téma irodalmi megközelítése

(F)elismerve a civil szervezetek szerepét, az Országgyűlés 2003. június 23-án fogadta el a Nemzeti Civil Alapprogramról (NCA) szóló 2003. évi L. törvényt, melynek fő célja a civil társadalom erősítése, a civil szervezetek társadalmi szerepvállalásának segítése, a kormányzat és a civil társadalom közötti partneri viszony és munkamegosztás előmozdítása volt az állami és önkormányzati közfeladatok hatékonyabb ellátása érdekében. Jelen tanulmány egyik társszerzője már az első kiírás alkalmával pályázatot nyújtott be, de a korabeli pályázati kiírás nem volt teljesen egyértelmű, világos, több szempontból sem, így például a kiíró nem határozta meg a civil szervezet fogalmát, mint pályázatra alkalmas szervezetet (ekkor még nem volt civil törvény), hanem a

benyújtók körét a következőképp határolta le: „mindazon társadalmi szervezetek vagy alapítványok, amelyeket a bíróság 2003. január 1. előtt nyilvántartásba vett” (nonprofit.hu 2004). A kezdetekkor egy kevésbé rutinos pályázó könnyen vétett hibát, akár a pályázatra jogosultak tekintetében is, például azzal, hogy az akkoriban tipikus szervezettel, közhasznú társasággal (kht) pályázzon, majd pedig formai okok miatt elutasításra is kerüljön (azt ugyanis nem tekintették civil szervezetnek). A társadalmi szervezet hétköznapi értelmezése ugyanis akár tágabb is lehetett volna. Kuti (2005) korábbi, az első pályázati fordulót tárgyaló elemzése erre ráerősít, melyben arról ír, hogy hallgatólagosan esnek el a pályázás lehetőségétől a jogosultak között meg nem említett közhasznú társaságok. NCA-támogatást tehát csak a közfelfogás szerint civilnek (vagy legalábbis az állami alapítású, a „piacközel” és a kifejezetten szolgáltatásokra szakosodott nonprofit szervezetekhez képest mindenképp civilebbnek) számító egyesületek és az egyesülési jog hatálya alá eső egyéb társadalmi szervezetek, a magánalapítványok és a szakmai érdekképviselőek kaphatnak. Ezt a kategorizálást az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló a 2011. évi CLXXV tv. (Továbbiakban: Civil törvény) tette rendbe azzal, hogy világosan kimondta azt, hogy civil szervezet itthon az egyesület, az alapítvány és a civil társaság (ez utóbbi új forma, az utódpályázatban pedig nem vehet részt). Fontos, hogy a szabályozás létrehozta a Nemzeti Együttműködési Alapot (NEA), mely a Nemzeti Civil Alapprogramra épül (pl. kezdetben ugyanazt a pályázati rendszert használta a NEA is). Ez már egy, a civil önszerveződések működését és szakmai tevékenységét, nemzeti összetartozásuk erősítését és a közjó kiteljesedésében vállalt szerepük segítségét támogató finanszírozási formaként jelent meg. Az egyik legjelentősebb különbség az NCA és NEA rendszer között a pályázati összegek tekintetében mutatkozott, ugyanis korábban a támogatási összeg az úgynevezett évi korrigált ráfordítás számítsa alapján történhetett, azaz, ha egy szervezet alaptevékenységének ráfordítása és a nyújtott támogatás különbözete alacsony volt, akkor nagy összegre nem pályázhatott, ám a minimum fölött ennek a különbözetnek az arányában sávosan nőttek a támogatási összeghatárok. A 2011-es NEA ezt megváltoztatta olyan módon, hogy 250 ezer Ft lett a támogatási minimum, és 3 millió Ft a felső határ, míg szakmai pályázatok esetében 2 millió Ft nagyságú összeg vált pályázhatóvá (a támogatási összeghatárok viszonylag gyakran változnak).

Az NCA pályázati dokumentációi 2005-ben egy rövid, sajtóhirdetésnek megfelelő felhívásból, egy átlagosan 11 oldalas pályázati kiírásból és egy átlagosan nyolc oldalas pályázati adatlapból álltak. A kezdeti pályázat papíralapú volt, majd 2007-től, az ESZA Kht. internetes pályázatkezelő szoftverének - az Elektronikus Pályázatkezelési és Együttműködési Rendszer (Továbbiakban: EPER) - bevezetésével az NCA rendszerében is megnyílt az internetes pályázás lehetősége. A pályázati kiírás és útmutató átlátható, az elektronikus pályázati rendszer pedig összességében igen kevés információt vár el a támogatás igényléséhez (Szabados 2009). Azt kell mondani, hogy nem csupán kapcsolati rendszerük alapján, de felkészültségüket tekintve is jól körvonalazható, strukturálható volt az aspiráns szervezetek rendszere. Ezt alátámasztja az NCA korábbi, 2009-es tájékoztatója, mely szerint az összes kollégiumi forrásra csupán 12 318 pályázatot nyújtottak be, mely szám növekszik ugyan, mégis javarésze főként működési támogatás (NCA 2009). A korabeli kiírásból annyit lehet rekonstruálni (nonprofit.hu 2004), hogy a támogatás egy teljes esztendő (elsőként 2004) *„működési költségeihez és működéséhez kapcsolódó tárgyi eszköz beszerzéséhez nyújtott, vissza nem térítendő támogatást”*. A működési költségek körét a kiíró 12 pontban részletezte, melyek közül érdemes lehet kiemelni a *“irodai gépek (számítógép, monitor, nyomtató, scanner, szoftver, másoló, írógép, telefon, faxkészülék stb.), eszközök és tartozékaik beszerzése, bérlete, karbantartása”* fejezetet. Az összes többi költség ugyanis szolgáltatások igénybevétele, közüzemi díjak, tagsági díjak, marketing költségek, képzési költségek, melyek egy jelentős része úgy is értelmezhető, hogy noha ugyan megjelenhetnek, mégsem a tipikus hétköznapi működés során felmerültek finanszírozására szolgálnak (ugyanis rengeteg civil szervezetnek nincs a rendszeres tevékenység folytatásához szükséges infrastruktúrája, pl. helyiség, eszközök (Márkus 2016)). A támogatási összeg felhasználásának keretfeltételei (azaz, hogy mire lehet pályázni) igencsak merevek voltak. A pályázat első kezelője a Magyar Államkincstár volt, később ez már több szervezetet is érintetett. A támogatás 2004. január 1-től december 31-ig volt felhasználható. A pénzügyi/költségvetési pályázati sajátossága volt az éves korrigált ráfordítás (költség), mely alapján a pályázati összeg maximumát kellett bekalibrálni. Ehhez viszont egy másik, a törvényi beszámolási kötelezettség is kapcsolódott. Egy korábbi, a civil szférát vizsgáló tanulmány alapján derült ki, hogy sokan soha nem is készítettek közhasznúsági beszámolót (Szabados 2009:69). Az NCA a beszámoltatási, számviteli fegyelem betartásához így jelentősen

hozzájárult. Egy, ebben a tanulmányban szereplő, civil szervezeteket integráló szervezet szakértője, mint interjúalany ezt megerősítette, ugyanis megkérdezésekor előadta, hogy *„zömmel nem is felelünk meg, megmondom őszintén nagyon kevés energiánk van, igyekszünk szabályosan csinálni a dolgunkat, de legyünk őszinték, valamennyien félünk, hogy nincs rendben a szénánk, hogy APEH vagy ügyességi ellenőrzést kapunk, legtöbbünk napi önkéntes alapon végzi a tevékenységét”*. A már említett korrigált ráfordítás (költség) a szervezeti működés kapacitására, potenciáljára vonatkozott, 500 ezer, 3 millió és 10 millió forintos értékhatárokat meghúzva rétegezte a civil szféra pályázati aspiránsait, olyan módon, ha kevesebb a korrigált ráfordítási összeg, kevesebbre is lehetett pályázni. Akinek tehát magasabb számok voltak a költségvetésében, több pénzre is pályázhatott, a kevésbé tehetősek pedig csak kisebb összegekre (szociológiai megközelítéssel előnyök előnyökhöz, hátrányok hátrányokhoz kapcsolódtak). Az összeget az akkor még létező beszámolókból (1415 A, B, C és D) lehetett meghatározni, azaz ez valóban hozzájárult a már említett számviteli fegyelemhez, mivel, ha nem készült a törvényszéknek megküldött beszámoló és arról igazolás (pl. feladóvevény), úgy pályázni sem lehetett (azaz lehetett, de formai hiba miatt kizárták a pályázót). A már meglévő civil szervezeti rétegződés (nem közhasznú, közhasznú, kiemelten közhasznú) hatással volt a pályázati megítélésre, így az eredményességre (azaz volt jelentősége a közhasznúsági státusznak). Az első pályázatok zöme egy korabeli tanulmány alapján (Kuti 2005) 83,3%-ban működési pályázat volt (azaz a szervezet működési költségeinek finanszírozására szolgált), 2,5%-ban szakmai volt (a szervezet által tervezett szakmai programok megvalósítására szolgált), a többi, vagyis 14,2% mindkettő formára vonatkozott. A pályázatokat területileg, illetve kollégiumok szerint kellett benyújtani, ami a már említett kiírás szerint 60 napon belül döntött azokról. Az első pályázati kört értékelő tanulmány (Kuti 2005) összességében megállapította, hogy a Nemzeti Civil Alapprogram működésének első éve sikeresnek tekinthető. Közreműködésével több mint 5 milliárd Ft jutott el a civil szférába. Ugyanakkor azt sem hallgathatjuk el, hogy a pályázó szervezetek száma viszonylag alacsony (6 369) volt, a támogatási kérelem benyújtására jogosultaknak alig több mint 13%-át tette ki, és csak a pályázók mintegy felének (3 542 szervezetnek) volt sikeres a próbálkozása (Kuti 2005). Érdeemes hozzátenni, hogy az első körnél még nem volt hiánypótlás, majd igen, végül pedig ismét nem volt hiánypótlás, illetve volt

egy időszak, amikor második pályázati kör is meg volt hirdetve a nem nyerteseknek.

Közel 20 évvel a pályázati forma megjelenését követően tanulmányunknak az a feladata, hogy kísérletet tegyen a következő kutatási kérdések megválaszolására:

- Mennyire változott a szervezetek körében az NCA/NEA pályázati forma ismertsége, a szervezeteknek a pályázathoz való hozzáállása?
- Mennyiben maradtak, illetve változtak meg a kezdetekhez képest a pályázati követelmények?
- Mennyire kiszámítható a támogatási mechanizmus, és mennyire lehet alapozni rá?

A hazai hiteles tudományos cikkek adatbázisa (mtmt.hu) szerint a Nemzeti Civil Alapprogrammal kapcsolatosan mindössze néhány cikk lelhető fel. Önállóan ebben a témában 2004 és 2010 között jelentek meg írások: legelőször Kuti Éva publikált róla 2004-ben (Kuti 2004), majd Hámosi (2004), Kuti (2005), Pánovics (2006), Barthel et al. (2008), Nagy (2010), Kákai (2010a), Kákai (2010b), valamint Barthel et al. (2010). Az NCA rendszeréről szóló további tanulmányokat, sőt több korábbi írás megnyitását is blokkolja az utolsó években már igen informatív és számos statisztikát is ismertető nca.hu honlap tartós elérhetetlensége. 2012 óta összesen 3 tudományosnak mondható munka született a Nemzeti Együttműködési Alap témában: Kákai (2012) tanulmánya az NCA-ról, Kákai (2013) folyóiratcikke az NCA és NEA összehasonlító elemzéséről a Civil Szemlében, valamint Nagy (2014) összehasonlító elemzése szintén az NCA-ról és NEA-ról szintén a Civil Szemlében. Láthatóan itthon nincs túltárgyalva a téma, és az elérhető információk sem feltétlenül aktuálisak már, ezért szükségesnek látjuk a témával kapcsolatos szakmai érdeklődés fenntartását, továbbá tanulmányunkkal a tapasztalható információhiány enyhítéséhez is hozzá szeretnénk járulni.

Anyag és módszer

A vizsgálat tárgya az előbbieken már bemutatott NCA/NEA támogatási forma. A tanulmány készítése során alapvetően másodelemzést és esettanulmányt alkalmaztunk, mint módszereket. A másodelemzés alapja itt a KSH által éves szinten közzétett, nonprofitokra vonatkozó jelentés és annak adattáblái, mely, a már említettek szerint érthetetlen módon, szinte évről évre különböző változók alapján teszi közzé a nonprofitok adatait, mintegy 2 éves

késéssel. Az elemzés célja alapvetően a trendek, irányok és folyamatok felvázolása, párhuzmok-eltérések feltárása, összevetve a különböző évben közzétett KSH adatokat. A kutatás ugyanakkor empirikus jelleget is kap (esettanulmány formájában - a látottak, hallottak, tapasztaltak leírása, mely nem irányul hipotézisek megválaszolására). Másodlagos jelleget kap már meglévő, korábbi adataink, írásaink eredményeitől (figyelemmel Szabados 2009-es kutatási beszámolója egyszeri, keresztmetszeti, hajdú-bihar megyei civil szervezetek több, mint 100 civil szervezeti adatbázisának és az Optende rendszerben fellelhető 12 120 hazai sporttal foglalkozó nonprofit sportszervezet alappopulációjának 1 000 sport nonprofit mintaelemszámmal 2019-ben történt egyszeri, keresztmetszeti felvételezés adatbázisának újraértékelésére). A szerzők egy része már igen régóta és éves szinten pályázik az NCA/NEA formákra, így empirikus tapasztalataik vannak a pályázati sajátosságokra vonatkozóan. Az előző fejezet végén megfogalmazott kutatási kérdéseinkkel összhangban az így, hosszú évek alatt összegyűjtött tapasztalatainkat is igyekszünk összesíteni, hasznosítható formában megfogalmazni és válaszokat adni.

Eredmények

A pályázati forma ismertségének, a szervezetek hozzáállásának változása

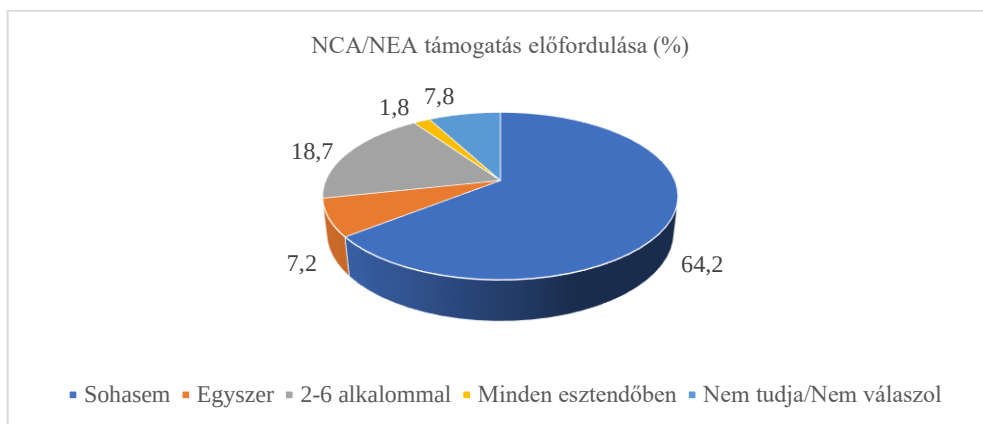
A tanulmány készítésekor a legutolsó elérhető, nonprofitokra vonatkozó adatbázis a 2020. évi volt, ez 2022-ben vált hozzáférhetővé (KSH 2022). A mindösszesen közzétett 7 adattábla (szervezetek számának változása 1993-tól; a szervezetek számának megoszlása megyék, régiók szerint; a szervezetek pénzügyi tevékenységének és gazdasági súlyának legfontosabb mutatói; a nonprofit szervezetek összes bevételének változása 1993-tól; a nonprofit szervezetek összes bevétele megyék, régiók szerint; a nonprofit szervezetek által kiosztott pénzbeli támogatások és a nonprofit szervezetek által foglalkoztatottak száma és változása) a kutatási kérdéseinkre - az adattáblák érvénytelensége miatt, mivel nem a mi kérdéseink szerinti változók szerepelnek azokban - sajnos nem ad választ. A 2019. évre vonatkozó, közzétett adattáblák már sokkal részletesebbek, 3 fő témában (alap- és működési adatok; pénzügyek; humán erőforrás) teszik közzé az adatokat, 23 adattáblában (KSH 2019c). A 2019-es adat viszonylag szűkszavú, a 2.3-as tábla szerint a nonprofitok (mivel a NEA-ra csak civil szervezet pályázhat,

így most helyénvaló a civil szervezetek kifejezés) NEA jellegű bevétele 5 044,5 milliárd forint, mely a nonprofit szféra összes bevételeinek mindössze 0,2%-a. A következő táblában szereplő adatok ennek némileg ellentmondanak, hiszen a 2.4-es tábla adatai szerint a 2019-es évben a klasszikus civil szféra (egyesületek; alapítványok) NEA jellegű bevételeinek teljes összege 4 743,7 milliárd forint volt, a különbséget nehéz magyarázni. A KSH adatai vélhetően nem pontosak, aminek jogi besorolási problémái is lehetnek, ugyanis a KSH szerint érdekképviseléseknek nevezett szervezeti csoportok (köztestületek; munkaadói, munkavállalói és szakmai szervezetek) vélhetően kaphatnak NEA támogatást, ami megmagyarázhatja a több száz millió Ft-os eltérést (az érdekképviselések ugyanis 2019-ben 243,6 millió Ft támogatást kaptak), ám az nehezen magyarázható, hogy a nonprofit vállalkozások (vagyis a nonprofit gazdasági társaságok) 2.6-os táblában szereplő NEA jellegű, 57,3 millió Ft-os bevétele miért szerepel mégis ott, hiszen ezek NEA pályázati támogatásban nem részesülhettek. A KSH az ilyen jellegű adatokat az ELEKTRA rendszer önkitöltő, kötelező rendszerén keresztül vételezi fel, így adattárában nem az összes civil szervezet adata szerepel. A 2019-es adatfelvétel során (KSH 2019a) az adatszolgáltatásra felszólított 68 288 önálló (és 1 001 származtatott) jogi személy szervezet közül 41 605 (illetve 233) szervezet töltött ki értékelhető kérdőívet, és végzett az év során valamilyen tényleges tevékenységet. 7 398 szervezetről derült ki a válaszaik alapján, hogy megszűntek, szüneteltetik tevékenységüket, vagy még nem működtek, tehát ezek a szervezetek kikerültek az elemzési sokaságból, míg a maradék, 19 285 szervezetről - a működőnek tekinthető 60 890 nonprofit szervezet 32%-áról - nem volt semmilyen információ (KSH 2019a). A 2018-as esztendő adatai hasonlóan részletesek, mint a 2019-esek (alap- és működési adatok; pénzügyek, humán erőforrás) (KSH 2018). A 2.3-as tábla itt már teljesebb, az adatok szerint 2018-ban a NEA jellegű bevétel a teljes nonprofit szférában 4 503,2 milliárd Ft volt, a szféra bevételeinek 0,2%-át adva. A bevételi forrásból részesülő szervezetek száma (azaz ez a legutóbbi KSH eredetű adat) 4 369 volt, a nonprofitok 7,1%-a. A 2.4-es tábla a klasszikus civil szervezetekre vonatkoztat adatokat. Ezek NEA jellegű bevétele 4 418,4 millió Ft volt, az összes klasszikus civil szervezet bevételeinek 0,5%-át kiadva. A bevételi forrásból származó szervezetek száma 4 257 volt, a klasszikus civil szervezeti szféra 7,9%-át teszi ki. Az érdekképviselési szférából került ki a hiányzó 112 szervezetet, ezek 84,8 millió Ft-ban részesültek 2018-ban a NEA-tól, és jól gondoltuk azt, hogy baj lehet a nonprofit vállalkozások NEA

bevételeinek bemutatásával, ugyanis 2018-ban ez a sor teljesen ki volt húzva. 2017-ben az eredmények nem téma szerint vannak bontva, hanem egymást követően 27 adattáblában (KSH 2017). Az adatok szerint a nonprofit szféra NEA jellegű bevétele 4 340,2 millió Ft volt, 4 777 támogatott szervezettel, ahol a „klasszikusok” bevétele 4 229,2 millió Ft volt 4 624 nyertes szervezetnél, és 153 támogatott érdekképviselő 111,1 millió Ft támogatásban részesült. Összevetve ezeket az adatokat a 2005-ös tanulmány adataival megállapítható (Kuti 2005), hogy akkor 3 542 szervezet részére 5 136,0 milliárd Ft támogatás, a legutolsó részletes, elérhető adatokkal összevetve (2018) 4 369 szervezetre 4 503,2 milliárd Ft támogatás jutott. Az adatok alapján leszűrhető, hogy 14 év alatt közel 1 000-el nőtt a támogatott szervezetek száma, a támogatási összeg ugyanakkor 632,8 millió Ft-tal lett kevesebb. Azaz vélhetően több támogatott szervezetre jutott egyenként kevesebb pénz, ami a támogatás elaprózódásához vezetett.

2019-ben egy országos, nagymintás felvételezést végeztünk sportcivil szervezetek körében. A klasszikus civil szervezetek, különösen a sportcivil szervezetek támogatás-kitettsége, függősége (azaz, hogy mekkora a támogatások aránya az összes bevételeikhez képest) a többi nonprofithoz képest nagyobb (2019-ben a klasszikus civilek bevételeinek 60%-a, az összes nonprofit 57%-a, sport cél szerinti besorolású 66%-a támogatás) (KSH 2019c). A kutatás alapadatait az Optende rendszerben fellelhető 12 120 hazai sporttal foglalkozó nonprofit sportszervezet adta. A felmérés 1 000 db-os mintával készült, települési, illetve megyei reprezentativitásra, tehát földrajzi reprezentativitásra, tekintettel arra, hogy működési formáját tekintve még tíznél is kevesebb az 1 000 db-os mintában, amely alapítványi formában működik, a többi mind egyesület. Arra kérdezve rá a sportcivilektől, hogy *“2011-et követően (ekkor változott a rendszer gyökeresen) kaptak-e valamelyik esztendőben NEA támogatást?”* a felmérés azt mutatta meg, hogy a 64,4%-uk (azaz kb. 2/3-aduk) még soha nem részesült ilyen jellegű támogatásban, egyszer 7,2%-uk, 2-6-szor 18,7%-uk, míg a másik véglet, akik 2011 óta minden évben nyertek támogatást, azok aránya 1,8%. volt (2. ábra).

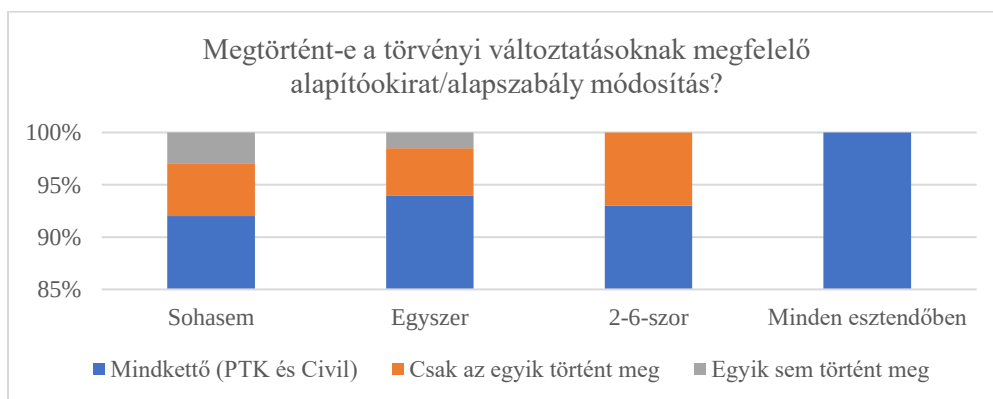
2. ábra: A felmért sporttal foglalkozó nonprofit szervezetek körében az NCA/NEA pályázatok előfordulásának gyakorisága

Forrás: Saját adatok alapján, 2022

Láthatjuk tehát, hogy a szervezetek közel 1/3-ának van tapasztalata nyertes NEA pályázatokkal, és képesek ilyen támogatások elnyerésére. Az eddigi számok a kapacitások függvényében igen alacsonyak voltak. Az NCA/NEA elérésének gyakorisága úgy tűnik, hogy a szervezet törvényi megfelelésségével összefüggésben van. 2011-től olyan jogszabályi változások történtek, melyek alapján legalább egyszer módosítani kellett a szervezeteknek a működési alapszabályukat. Azok a szervezetek, melyek foglalkoztak a megfelelésséggel így többször nyertek pályázatokat (3. ábra):

3. ábra: A törvényi megfelelésség és a sikeres pályázatok gyakoriságának összefüggése

Forrás: Saját adatok alapján, 2022

Egy 2020-as civil szervezeti kiadvány szerint 2020-ban a NEA keretösszege meghaladta a 7,5 milliárd forintot, a 2021. évi költségvetés pedig közel 9,3 milliárd forinttal számol (ERKE 2020). Egy 2022-es forrás szerint nagyot nőtt az elmúlt néhány esztendőben a támogatottak száma, eszerint „a NEA 2022. évi pályázatainak esetében már most, a normatív pályázatok kiírása előtt minden korábbinál több nyertes szervezet van: az érvényesen beadott 11 101 pályázatból 10 915 pályázat részesül támogatásban” (PVCKSZK 2022:1). Tehát úgy tűnik, hogy 2018-hoz képest 2,5-szeres lett 2022-re a támogatott szervezetek száma. Egy másik adat szerint a pályázati aktivitás a 2021. évhez képest közel 20%-os növekedést mutat. Míg 2021-ben 9,3 milliárd forintból tudott gazdálkodni az alap, addig 2022-ben ez a keret közel 10,9 milliárd forintra emelkedett. 2012-2014-ben még csak 3,38 milliárd forint állt összesen rendelkezésre, így az elmúlt 8 évben a növekedés több mint háromszoros. 2020-as KSH adatok függvényében ez a szám azt jelenti, hogy a 2020-as - változatlan számú nonprofit szervezetet feltételezve, vagyis 60 673-at - nonprofitok 17,9%-a kapott NEA jellegű támogatást, ami a korábbi számok függvényében óriási emelkedés. A 2024-es kiírás a tanulmány készítésekor jelent meg (bgazrt.hu 2023).

A keretösszegek a kiírásból ismerhetők meg:

- Helyi és területi hatókörű civil szervezetek egyszerűsített támogatása 2024. keretében a támogatási keretösszeg 2 970 104 640,- Ft
- Civil szervezetek működésének biztosítására vagy szakmai programjának megvalósítására és működésének biztosítására fordítható összevont támogatás 2024. keretében a keretösszeg 1 237 543 600,- Ft

Az adatok fényében az látszik, hogy a 10%-os miniszteri kerettel kiegészítve is közel 4,5 milliárd a NEA keretösszeg, azaz a tavalyi esztendőhöz képest jelentősen nőtt (2023-ban a helyi hatókörű támogatás kerete 1 574 025 280,- Ft, a „szakmai” keret 1 180 518 960,- Ft, összesen 2 754 544 240). Ugyanakkor az szembeűnő, hogy a beharangozott nagy keretből (erke.hu 2023) (2024-re 13,8 milliárd a NEA támogatási kerete, 2023-ban 11,05 milliárd Ft (kormany.hu, 2022) jóval kisebb összeg elérhető támogatás formájában (kb. 4,5 milliárd), nagyjából csak közel a fele. Akárhogy is van, érdemes lenne később, egy további tanulmány keretében erre az érdekességre is rákérdezn, ugyanis a KSH párhuzamos adatainak hiányában a civil szervezetek bevallására alapozott források egyelőre ezt nem tudják megmutatni.

A pályázati követelmények változása

Az NCA első megjelenésekor már megvolt a pályázatokra vonatkozó kettősség, ugyanis egyfelől létezett úgynevezett működési pályázat, mely a civil szervezet, a kiíró által vélt legfontosabb működési feltételeinek finanszírozásához járult hozzá, másfelől létezett egy másik kategória, amit sokan „szakmai” NCA pályázatként ismertek. Ez utóbbi részletei a 2003. évi L. törvényben szerepeltek, melyek befogadása, elbírálása 8 területi és 3 szakmai kollégiumhoz tartozott. A kezdetekkor egy területi és több szakmai jellegű pályázatot is be lehetett nyújtani. A pályázatok benyújtásának feltételei a pályázati kiírásban kerültek megfogalmazásra (nonprofit.hu 2004) (pl. társadalmi szervezet és alapítvány nyújthat be pályázatot; területileg, ahova tartozik ahhoz a kollégiumhoz; ki nem pályázhat; stb.). A támogatás igényelt összegének maximumát a korrigált ráfordítással összefüggésben határozták meg maguk a pályázók, ehhez már akkor szükség volt a legutolsó közzétett bírósági beszámolóra és megfelelő kitöltöttségre (akkor a 1415 A, B, C és D nyomtatványokat kérték). Az a korábbiakban említett feltételezés, hogy az NCA a szervezeti beszámolási és átláthatósági feltételek javításához hozzájárult, mindenképp kiemelhető, hiszen „nem rendezett beszámolási háttér” esetén pályázni nem lehetett. A pályázatnak akkoriban nem volt díja. A pályázható tételek egy 12 pontból álló felsorolás alapján kerültek meghatározásra. Mindenképp érdemes kiemelni, hogy az akkori kiíró úgy vélhette, hogy a civil szervezetek nem mások, mint „ügymintéző irodák”, ahol a működés feltételeinek támogatása jószerivel az irodai munka fenntartásához járult hozzá. Ez a gondolkodás azért érdekes, mert nem történt meg előtte a civil szervezeti szféra átfogó felmérése, mely alapján egyáltalán be lehetett volna kategorizálni azt, hogy kinek van irodája, és valóban milyen szervezeti támogatásra is lehet szüksége egy-egy civil szervezetnek. A pályázati támogatás nagy előnye volt az előfinanszírozási jelleg, ami az akkor szokványos támogatási formákkal (pl. helyi önkormányzati, megyei önkormányzati) ebben a tekintetben ellentétben állt. Ugyanakkor önrésszel is kellett számolni (10-20% arányban), a támogatás vissza nem térítendő jellegű, ugyanakkor volt visszatérítendő kategória is. A pályázat kiutalását követően, akkoriban egy működési évben (azaz január 1-től december 31-ig) felmerült működési költségekre lehetett a forrást felhasználni. A benyújtás kezdeti ideje 2004. júniusa volt. A pályázat kezdetben papír alapú volt, számítógépes nyomtatvány letöltésével. Volt egy rövid időszak, amikor volt lehetőség a

benyújtott pályázatok hiánypótlására és volt olyan időszak is, amikor a nem nyertes szervezetek egy második pályázati körön is indulhattak. A pályázati sajátosságok közzététele végett létrehozták az www.nca.hu honlapot is (ez azóta megszűnt, pedig a még működő honlap által közzétett adatok számos másodelemzésre tudtak volna lehetőséget biztosítani). A nyertes pályázókkal támogatási szerződést kötöttek, aminek a feltételei szintén az átláthatóságot célozták meg (pl. banki felhatalmazó levél bekérése; aláírási címpéldány bekérése; stb.). Az elszámolás akkori módja szakmai (szövegesen bemutatni, hogy mire lett felhasználva) és pénzügyi (záradékolt és hitelesített számlamásolatok és kifizetési bizonylatok benyújtásával, valamint számlaösszesítő készítésével és hitelesítésével) formában történt, a pályázati időszak lejártát követő egy hónapon belül.

2004 óta igen sokat változott a támogatási rendszer, melynek némely feltételei megmaradtak, mások változtak, viszont alapvetően most is a magánalapítványok és egyesületi formák jogosultak a pályázatok benyújtására. Az akkori terület alapú besorolást felváltotta a szakmai kollégiumok szerinti besorolás, és továbbra is kettős céllal (működési és szakmai jellegű programok támogatására) lehet pályázni. A jelenlegi rendszerben több dokumentum is segíti a pályázni szándékozókat (például a pályázati kiírás, a pályázati útmutató, az általános szerződési feltételek, majd később az elszámolási útmutató). A korábbi, bár rövid ideig tartó papír alapú rendszert felváltotta az új elektronikus rendszer, az EPER (Bővebben: www.eper.emet.hu). Ebben a rendszerben már viszonylag könnyen lehetett a pályázati adatokat rögzíteni, egyszeri regisztrációs folyamatot követően. Az EPER ugyanakkor sokszor volt instabil, így rendszeresen kifagyott, sokszor újra kellett írni az egész pályázatot. A beadás utolsó napjaira sem volt érdemes hagyni a pályázat beadását, annyira kritikus volt a működése. Néhány éve felváltotta az EPER-t a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. által működtetett NIR (Nemzetpolitikai Informatikai Rendszer). Jelenleg is ezen keresztül lehet a pályázatokat benyújtani a pályázati időszakban. A két rendszer tartalmát tekintve hasonlóan működik, az új rendszer viszont segíti a szerződések megkötését, és a korábbi nyilatkoztató rendszer is egyszerűbbé vált. A pályázat benyújtásakor érvényes területi hovatartozás helyett a szervezet alapcél szerinti tevékenységi körének meghatározása vált fontossá, így például az a szervezet, melynek fő tevékenysége a sport, az a sporttal foglalkozó NEA kollégiumhoz nyújthat be támogatási igényt, az úgynevezett Mobilitás és alkalmazkodás kollégiumhoz. A NEA rendszerben 5 ilyen szakmai kollégium működik. Tevékenységük

körei lefedik a civil szféra tevékenységi területeit. A jelenlegi pályázati rendszer pályázati díj alapú, mely kapcsán egy naptári évben egyszeri 2 000 Ft pályázati összeget kell fizetni. A korábbi merev (a támogatás felhasználhatóságát tekintve merev) rendszer valahol a 2011-es évben változott meg, amikor több jogszabályi változás is történt. A támogatásra való felkészülési követelmény sokat nem változott, az 5/2012. (II. 16.) KIM rendelet a Nemzeti Együttműködési Alappal kapcsolatos egyes kérdései alapján egyszerűsített támogatás csak akkor nyújtható be, ha a támogatási igény benyújtását megelőző két évben letétbe helyezett teljes és közzétett számviteli beszámolóval a benyújtó rendelkezik és a pályázat megjelenését megelőző utolsó két lezárt üzleti évben a beszámolóval igazolható éves összes bevétele egyik évben sem éri el a hétmillió forintot. Ezeket a feltételeket ellenőrzi is a pályázat befogadója, ugyanakkor a beszámolók kitöltöttségével nem foglalkozik, nem úgy, mint még az NCA elején, ahol a hiányosan kitöltött számviteli beszámolót sokszor nem fogadták el.

Sokat változott a támogatási összeg, viszont a korrigált ráfordítás alapján történő számolás megszűnt, helyette a kiszámítás másképp történik:

- Helyi és területi hatókörű civil szervezetek egyszerűsített támogatásának igényelhető alsó határa a 2023-as pályázati forma keretében 100 ezer Ft, felső határa 350 ezer Ft. A 2024-es támogatás esetében a felső határ 400 ezer Ft.
- Civil szervezetek működésének biztosítására vagy szakmai programjának megvalósítására és működésének biztosítására fordítható összevont támogatás alapvetően 2 kategóriába sorolható, ahol egyfelől 200 ezer Ft-tól 3 millió Ft-ig, másfelől 500 ezer Ft-tól 4,5 millió Ft-ig lehet pályázni.

Viszonylag új dolog „volt” a pályázati kompenzáció bevezetése, azaz mindkét esetben lehetőséget nyújtott az Alap arra, hogy amennyiben a szervezet pályázata nem nyertes, úgy a pályázó igényt tarthat egyszeri, 150 ezer Ft-os pályázati kompenzációra, mely gyakorlatilag úgy működik, mintha az igényelt összeghez képest csak ennyi támogatást ítélték volna meg. Érdemes kiemelni ennek jelentőségét, ugyanis az egyszerűsített támogatások alapvetően eddig alulpályáztak voltak. Egy korábbi online tájékoztatóban elhangzottak szerint, aki előző évben beadta az nyert is, a szakmai jellegű pályázati kategóriák esetében a beadottak kb. 60%-a nyert, de ha mégsem, úgyszólván járt a 150 ezer Ft-os kompenzáció. Ez némileg előrevetíti a NEA normatív támogatási jellegét, azaz érdemes beadni, hiszen a szervezetek vagy így, vagy

úgy, de mindenképp nyernek. Visszaköszön ebben a legelső fordulóban már említett sikeresség, de jelen esetben a szervezetek részéről (Kuti 2005). Ez a tétel ugyanakkor a 2024-es pályázatok esetében kivezetésre került, nem érthető, hogy miért, mivel egyrészt növelte a támogatottak körét, másrészt sok civil szervezet „a kicsinek is örült”. Ez a támogatottak jövőbeni körét mindenképp csökkenteni fogja. A pályázható tételek is már jelentősen kibővültek, ugyanakkor erről érdemes néhány dolgot megemlíteni. A 2004-es indulás igencsak beszabályozta a támogatható tételeket, mely a kezdeti öröm után néhány évvel sok-sok szervezet számára kiábrándító valósággá vált, hiszen jószerivel tényleg csak az irodai működés feltételeinek finanszírozására lehetett költeni. Pár év alatt a sikeres pályázó megteremthette az irodai működés feltételeit, majd továbblépett volna, ám erre nem volt lehetősége. Ez azt jelentette, hogyha a szervezet cél szerinti működéséhez kapcsolódó eszközökre kívánt volna szert tenni, például amikor egy horgászegyesület horgászbotokat vett volna, vagy egy gasztronómiai/kulturális egyesület főzéshez eszközöket szerzett volna be, vagy épp egy környezetvédelmi egyesület parlagfűirtáshoz fűkaszát állított volna hadrendbe, azt ebből nem tehette, ugyanis ezen eszközökre nem lehetett a támogatást felhasználni. Néhány év alatt a rendszer merevsége sokakat kiábrándított, hiszen épp a legszükségesebb dolgokat nem lehetett belőle finanszírozni. Az említettek szerint 2011 környékén az EPER rendszerben jelent meg a *“cél szerinti tevékenység ellátásához szükséges eszközök”* kategória a pályázatban, mely hirtelen jött szabadság igen sok ismert szervezet szakmai pályára állítását tette lehetővé néhány év alatt, ahol már csak a képzelet szabott határt a pályázati tartalmak keretében. Viszont ez sem tartott sokáig, ugyanis ismét jött, és azóta is tart egyfajta szigorítás, tételes felsorolással nevesítve azon eszközöket, melyeket nem lehet pályázatból beszerezni. A teljesség igénye nélkül vegyük például a játékgépek/játékkonzolok beszerzésének tiltását, melyek a hazai gaming és e-sport fontos sporteszközei lennének. Az ezekkel foglalkozó szervezetek épp ezekkel dolgoznak, játszanak, sportolnak, vagyis ezek egyfajta sporteszközök lennének, amik beszerzése pedig elvileg támogatást nyerhetne, de ez mégis akadályba ütközik. Tegyük még egy érdekességet hozzá, ez pedig a tárgyi eszközök árának folyamatos emelkedése, példa legyen a már említett fűkasza. Egy 2015-ben beszerzett Husqvarna 545 fűkasza ára (ez a szokványos önkormányzati, nagy területen stabil írtásra alkalmas) akkor 190 ezer Ft volt, mára ugyanez 350 ezer Ft. A NEA ezzel az inflálódással nem igazán számol. A költségvetés kezelése a pályázat kapcsán nem túl merev, a kezelő

rugalmasan alkalmazkodik a pályázó változó igényeihez, ugyanis a pályázat befejezési időszakáig a költségvetés viszonylag szabadon, és többször is módosítható. A pályázatok rendes beadási időszaka évek óta őszi környékén van, és pályázni az azt követő év április 1-től március 31-ig felmerülő költségekre lehet. Hiánypótlásra a rendszer nem ad lehetőséget. Hozzá kell tenni, hogy a kezelő munkatársai igen készségesek, segítőkészek, jó a rendszer elérhetősége, nem fagy és az utolsó percekben is lehet pályázatot véglegesíteni. A rendszer most is előfinanszírozásos jellegű, önrész nélküli, vissza nem térítendő támogatás. A nyertes pályázattal kapcsolatosan immár nem támogatási szerződés, hanem támogatói okirat kerül kibocsátásra. Ehhez egy, a pályázattal együtt benyújtott Általános nyilatkozatra, egy Banki felhatalmazó levélre és egy Aláírási címpéldányra (vagy aláírási jogot biztosító egyéb dokumentumra) van szükség, vagyis a korai időszakból két tétel megmaradt. Egészen 2022-ig megmaradt a beszámolás kettős jellege, melyet már tárgyaltunk, a 2023-as, új elszámolási szabályok értelmében az egyszerűsített támogatás, vagy kompenzációs támogatás esetében a Szakmai beszámolót felváltotta egy nyilatkozattétel a támogatás jogszerű és cél szerinti felhasználásáról, a Pénzügyi beszámoló helyett pedig a bizonylatokkal kapcsolatos számlaösszesítőt kellett elkészíteni és megküldeni (papír és elektronikus alapon). Ez vélhetően megkönnyíti a jövőben is a pályázók elszámolási tevékenységét, és valljuk be, sok olyan pályázati menedzserét is, akik a civil szervezetek pályázathoz való hozzájutását és felhasználását segítik.

A támogatási mechanizmus kiszámíthatósága, alapozhatósága

Minden esztendőben a kiíró és kezelő a pályázatok meghirdetésével kapcsolatosan „turnézza” végig az országot, elsősorban a megyeszékhelyeken, de nagyobb városok szintjén is, ismertetve az épp megjelenő támogatási formát. Több ilyen is részt véve úgy tűnik, hogy a hangsúly inkább a számokon van, nem pedig a pályázati procedura tényleges bemutatásán (azaz sajnos nem azon, hogy pl. hogyan kell regisztrálni a NIR-en; miket kell kitölteni a pályázatban; stb.). Ez utóbbi ugyanis jelentősen javítható a pályázat érthetőségét, növelné a pályázati kedvet, ugyanis a sok-sok bemutatott információ néha kevés, és nem elég specifikus. Mára minden évben a pályázat beadhatósága az őszi időszakra esik, nagyjából egy hónapos beadási időtartammal. A támogatásról az értesítés 2023-ban már februártól megkezdődött, és rá egy-másfél hónap volt a támogatási összeg megérkezése, így nagyjából a felhasználási időszak

megkezdésekor tehát már elérhetővé vált. Minden év áprilisa az előző évi támogatások/ beszámolók elkészítésének az ideje és benyújtása. A pályázati rendszer 4 éve közel változatlan, a NIR-ben lehet benyújtani, megszokott feltételek mellett. A pályázatra aspiráló szervezeteknek a benyújtáskor már rendelkezniük kell az előző 2 évi beszámolóval, és gondoskodni kell annak közzétételéről, és a letéti igazolások meglétéről. A támogatás így vált az utóbbi esztendőben kiszámíthatóvá, és igen jó nyerési eséllyel biztosított szervezeti finanszírozást, különös tekintettel a kompenzációs jellegre. A sok-sok pályázó miatt tekinthettük ezt a *“sokak kevese”* támogatási formájának. A kompenzáció kivezetésének - noha vélhetően biztosan megvan az oka - nem biztos, mindenki örülni fog, különösen azok nem, akik a biztos, kiszámítható, akár minimális támogatásban is részesülhettek eddig. Érdemes lenne a továbbiakban a kompenzációs jelleg bevezetésének és kivezetésének okait, valamint az abban részesülők arányát is megismerni, illetve annak hatását, az azzal kapcsolatos civil hozzáállást részletesebben is megvizsgálni.

Következtetések

Kutatási érdeklődésünk egy 2004 óta működő, alapvetően a civil szervezetekre alapozott támogatási forma áttekintése, és az alapvető sajátosságok változásainak feltárása volt. A kutatási kérdéseinkkel összhangban próbáljuk következtetéseinket és javaslatainkat megfogalmazni. A szervezetek hozzáállása, a forma ismertsége kapcsán feltett kérdéseink tekintetében úgy tűnik, hogy az adatok szerint a kezdetektől egészen 2020-ig jelentősen a pályázók köre nem nőtt, az utóbbi 4 évben viszont drasztikus az emelkedés mind a pályázati keret összegében (3 év alatt 4,5 milliárddal nőtt), mind a pályázók számában. Jelenleg a 2024-es pályázatok támogatási értesítési időszakában állunk, egyelőre további bővülési információ nem elérhető a következő esztendőkre vonatkozóan. A statisztikai adatok nehézkes és késedelmes elérhetősége miatt azonban nem lehet párhuzamba állítani a beharangozott és valós támogatási adatokat. A formai követelmények, azok változása és a felkészülés tekintetében elmondható, hogy a pályázatok sokat nem változtak, a tartalmi elemek sem igazán, csupán a megjelenítő platform, melynek kezelése, átláthatósága sokat javult és jelentősen leegyszerűsítette a pályázó megfelelési és elszámolási feladatait.

A támogatási mechanizmus stabilitását, kiszámíthatóságát részben a néhány éve bevezetett kompenzációs jelleg teremtette meg, vagyis aki pályázott, az

jószerivel nyert is, vagy többet, vagy kevesebbet, de nyert. Ezt mindenképp érdemes hangsúlyozni és értékelni, hogy végre egy, a források elérhetőségét stabilan biztosító mechanizmust sikerült elérni. Ez a kiszámíthatóság az adatok tekintetében is jelentősen erősödött, így bizton állítható, hogy ez volt a forma, mely talán nem feltételez túl magas elnyerhető összeget, de mégis szervezetek ezreit érinti. A kompenzációs jelleg kivezetésének tapasztalatai a tanulmány készítésekor még nem ismeretesek, sem a kivezetés okai. A 2024-es adatok fényben tudjuk majd értékelni, hogy is a kormányzati szándék ezzel a támogatási formával és változásokkal: inkább legyen a NEA más forrásokhoz hasonlóan kevesek soka, vagy maradjon a sokak kevese. A nagyszámú civil szervezetet figyelembe véve az utóbbi mellett lenne érdemes érvelni és visszahozni a már említett kiszámíthatóságot a rendszerbe.

Összegzés

Tanulmányunk a hazai civil, ezen belül is a sportcivil szervezetekkel kapcsolatos egyik támogatási forma sajátosságait tárgyalja. Az elérhető források kapcsán úgy tűnik, hogy igen kevés áttekintés jelent meg az utóbbi időben a témában, a feldolgozások javarésze pedig még inkább a régi forma, az NCA sajátosságait tárgyalja. A közel 20 éve működő támogatási forma jelentősen nem változott, a hazai civil szervezetek egy igen jelentős része számára biztosít elsősorban működéshez vagy szakmai tevékenységhez, programokhoz előfinanszírozási támogatást. Az elérhető statisztikák, illetve a forrással kapcsolatos közel 20 éves pályázati tapasztalatra alapozva szeretnénk volna egy viszonylag jól áttekinthető, akár pályázók számára is használható anyagot készíteni, összegezve legfontosabb sajátosságait. A kutatási kérdéseinkkel kapcsolatosan arra jutottunk, hogy a nem egységes, nehezen áttekinthető empirikus adatokat és az elérhető forrásokat óvatosan kell kezelni. A pályázatra felkészülés jelentősen nem változott, ez pedig a kiszámíthatóság irányába mutat. Ugyanakkor a források elérhetőségén csorbíthat a kivezetésre kerülő kompenzációs jelleg, érzékeny kérdéssé téve azt, hogy számos kis civil szervezet számára ez egy biztos bevételi forrás volt, mely a működésüket és szakmai programjaik megvalósítását segítette. Nekik a minimális, kompenzációs támogatás is kiemelkedően fontos volt, kérdés, hogy amennyiben ez kivezetésre kerül, annak milyen hatása lesz a működésükre. Félő, hogy akár a fennmaradásuk kerülhet veszélybe.

Irodalomjegyzék

1. Barthel-Rúzsa Zsolt; Gyepes Péter; Kucsera Tamás Gergely (2008): A Nemzeti Civil Alapprogramról. In: Kucsera Tamás Gergely. (szerk.) Kézikönyv civileknek. Budapest, Nem állami Felsőoktatási Intézmények Országos Régiója Egyesület (NÁFIORE), 41-46.
2. Barthel-Rúzsa Zsolt; Gyepes Péter; Kucsera Tamás Gergely (2010): A Nemzeti Civil Alapprogramról. In: Kucsera Tamás Gergely (szerk.) Kézikönyv civileknek. Budapest, Nem állami Felsőoktatási Intézmények Országos Régiója Egyesület (NÁFIORE), 42-46.
3. bgaztr.hu (2023): Új felhívások a Nemzeti Együttműködési Alap keretében. <https://bgaztr.hu/uj-felhivasok-a-nemzeti-egyuttmukodesi-alap-kereteben-2024/>. Letöltés ideje: 2023.12.13.
4. Bocz János (1999): A non-profit szervezetek statisztikája, Statisztikai Szemle 1998 (08). 639-647.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/1999/1999_08/1999_08_639.pdf
Letöltés ideje: 2022.03.10.
5. Bódi György (2019): Modellértékű Nemzeti Civil Alapprogram (NCA), Civil Szemle (XVI. /1). 119-134.
6. ERKE (2020): Civil kézikönyv 2. Útmutató a civil szervezetek mindennapi működéséhez. Miskolc, Esély és Részvétel Közhasznú Egyesület. https://civil.info.hu/media/CIVIL_KEZIKONYV2_3758.pdf
Letöltés ideje: 2024.01.30.
7. Erke.hu (2023): Megjelentek a Nemzeti Együttműködési Alap 2024 évre szóló pályázatai. <https://erke.hu/2023/10/04/megjelentek-a-nemzeti-egyuttmukodesi-alap-2024-evre-szolo-palyazatai/> Letöltés ideje: 2023.12.13.
8. Gősi Zsuzsanna; Bukta Zsuzsanna (2020): A sport civil szervezetei mint az elmúlt évtized nyertesei, Civil Szemle XVII. évf. 2. sz. 62.
9. Hámori Antal (2004): A Magyar Bioetikai Társaság részvétele a Nemzeti Civil Alapprogramban, MAGYAR BIOETIKAI SZEMLE 1., 45-47.
10. Kákai László (2010a): A Nemzeti Civil Alapprogram: Útkeresés egy új támogatási rendszer felé?, CIVIL SZEMLE 7:4. 91-118.

11. Kákai László (2010b): Nemzeti Civil Alapprogram 2007 - 2008. évi támogatási döntéseinek kvantitatív és kvalitatív elemzése
http://nca.hu/download.php?fil_id=8131 Letöltés ideje: 2012.01.12.
12. Kákai László (2012): Nemzeti Együttműködési Alap. In: Lakrovits Elvira (szerk.) Változó civil világ: Kézikönyv civil szervezetek számára. Budapest, Complex. 187-217.
13. Kákai László (2013): Nemzeti Civil Alapprogram és Nemzeti Együttműködési Alap. Hasonlóságok és különbségek a régi és új támogatási alapok között, Civil Szemle X. évf. 3. 45-72.
14. kormány. hu (2022): Kiírták a NEA 2023-as pályázatait
<https://kormany.hu/hirek/kiirtak-a-nea-2023-as-palyazatait> Letöltés ideje: 2024.01.30.
15. KSH (é.n.): Statisztikai tükör. A non-profit szektor legfontosabb jellemzői 2019-ben
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nonprofit/2019/index.html#tovbbiadatokinformcik> Letöltés ideje: 2022.03.10.
16. KSH (2016): A non-profit szektor legfontosabb jellemzői 2016-ban. Kiegészítő adattáblák. Elérhetőség:
https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nonprof/nonprofit_2016.pdf
Letöltés ideje: 2023.12.04
17. KSH (2017): A non-profit szektor legfontosabb jellemzői 2017-ben
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nonprofit/nonprofit17.pdf>
Letöltés ideje: 2023.02.10.
18. KSH (2018): A non-profit szektor legfontosabb jellemzői 2018-ban
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nonprofit/nonprofit18.pdf>
Letöltés ideje: 2023.02.10.
19. KSH (2019a): A non-profit szektor legfontosabb jellemzői 2019-ben- Módszertan
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nonprofit/2019/modszertan.html> Letöltés ideje: 2023.02.10.
20. KSH (2019b): Statisztikai Tükör. A non-profit szektor legfontosabb jellemzői 2018-ban.
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nonprofit/nonprofit18.pdf>
Letöltés ideje: 2022.03.10.

21. KSH (2019c): A nonprofit szektor legfontosabb jellemzői 2019-ben. Táblák
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nonprofit/2019/index.html#tovbbiadatokinformcik> Letöltés ideje: 2023.12.06.
22. KSH (2022): A non-profit szektor legfontosabb jellemzői 2020-ban
https://www.ksh.hu/apps/shop.kiadvany?p_kiadvany_id=1070430&p_temakor_kod=KSH&p_lang=HU Letöltés ideje: 2023.02.10.
23. Kuti Éva (2004): Szándékok, szereplők, eredmények. A Nemzeti Civil Alapprogram első pályázati fordulójának tapasztalatai az adatok tükrében, Budapest, Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium (ICSSZEM). www.nca.hu Letöltés ideje: 2007.02.10.
24. Kuti Éva (2005): Zárszámadás a Nemzeti Civil Alapprogram első pályázati fordulójáról, Civil Szemle 2005(1).
http://www.civilszemle.hu/wp-content/uploads/2020/02/02_Civil_Szemle_2005_1_web.pdf Letöltés ideje: 2023.02.07.
25. Lukács Edit (2007): A nonprofit szervezetek magyarországi kialakulásának és jogi szabályzásának jellegzetességei, In: Gubik Andrea (szerk.) VI. Nemzetközi Konferencia a közigazdász képzés megkezdésének 20. évfordulója alkalmából. 2. kötet. Miskolc, Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar, 322-329.
http://real.mtak.hu/91213/1/LE_Nonprofit_2007.pdf Letöltés ideje: 2022.03.10.
26. Márkus Edina (2016): Amikor a harmadik az első. A civil szektor többféle nézőpontból, Debrecen, Csokonai Kiadó, Debrecen.
27. Nagy Ádám (2010): Nemzeti Civil Alapprogram Éves Jelentés 2009. Budapest, Nemzeti Civil Alapprogram.78.
28. Nagy Ádám (2014): A Nemzeti Civil Alapprogram és a Nemzeti Együttműködési Alap összehasonlító elemzése, Civil Szemle XI. évf. 3. 47-68.
29. NCA (2009): Tájékoztató a 2009.évi NCA pályázatok aktuális állapotáról.
http://www.nca.hu/?page=news/details&hir_id=470 Letöltés ideje: 2009.04.28.
30. Nonprofit.hu (2004): Az NCA Közép-magyarországi regionális kollégiumának 2004. évi működési célú pályázati kiírása.

<https://www.nonprofit.hu/palyazatok/az-nca-kozep-magyarorszagiregionalis-kollegiumanak-2004-evi-mukodesi-celu-palyazati-kiirasa>
Letöltés ideje: 2022.03.10.

31. Pánovics Attila (2006): A Nemzeti Civil Alapprogram működésének tapasztalatai, JURA 12 (1) 99-109.
32. Pest Vármegyei Civil Községi Szolgáltató Központ (PVCKSZK) (2022): NEA 2022 Eredmény kommunikáció
<https://ckszkpestmegye.com/2022/03/17/nea-2022-eredmenykommunikacio/> Letöltés ideje: 2023.02.10.
33. Sebestény István (2017): A civil szektor demográfiája - A civil szervezetek névjegyzékének retrospektív feldolgozása alapján, Civil Szemle XIV (1). 7-33.
34. Szabados György (2009): Nonprofit szervezetek menedzsmentje, vezetési sajátosságai, valamint a professzionális szakmai irányítás és az eredményesség összefüggései. Kutatási beszámoló. Debrecen, Készült a Magyary Zoltán Felsőoktatási Közalapítvány által kiírt "Humán erőforrás fejlesztése a civil szektorban" ösztöndíjpályázat keretében.
35. 2003. évi L. törvény a Nemzeti Civil Alapprogramról. Elérhetőség: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0300050.TV> Letöltés ideje: 2022.03.10.
36. 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról. Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100175.tv> Letöltés ideje: 2020.03.10.